

• ANIQ VA TABIIY FANLAR

Маматкаримов О.О., Икрамов Р.Ғ., Қахаров С.С., Абдукаримов А.А. Юқори сезгир бўёқли қуёш элементлари (dssc)ни тайёрлаш технологияси ва ишлаш принципи.....	3
Илиев Х.М., Усмонов Ж.И., Абдуллаев Х.Х. Кремнийли фотоэлементларнинг спектрал сезгирликсоҳасини бинар элементар ячейкалар ёрдамадакенгайтириш.....	8
Расулов Т.Х., Мустафоева З.Э. О точечном спектре одной диагонализированной 3×3 -операторной матрицы	14
Равшанов С.С., Қодиров О.Ш., Рамазонов Р.Р., Мусаев Х.П., Нурматов И.Р., Турдиев Б.Х. Бугдой донларини навли ун тортишга тайёрлашда қўлланиладиган сувларнинг аномал физик-кимёвий хусусиятлари ва уни активлаштириш методларининг таҳлили.....	19
Жалолов О.И., Хаятов Х.У. Верхняя оценка для нормы функционала погрешности весовой кубатурной формулы в пространстве $\bar{L}_p^{(m)}(K_n)$	27
Жумаев Ж., Хабибов Ф.Ю., Мерожев И.З. Теоретические исследование параметров первичного дробления мысцеллы в окончательных дистилляторах	32
Самиев К.А. Определение оптимальные толщины изоляции для наружных стен жилых зданий для узбекистана на основе различных материалов и источников энергии	36
Тураева У.Ф., Тураев Ш.Ф., Тураев А.Ф. Особенности солнечных теплоэнергетических установок	40
Усмонов Б.З. Обобщение задачи трикоми для одного класса уравнения третьего порядка эллиптического-гиперболического типа с разрывными условиями склеивания	44
Дилмуродов Э.Б., Неъматова Ш.Б. О собственных значений обобщенной модели фридрихса с трехмерным значением на нецелочисленной решетке	49
Назаров Ф.Х. Численное исследование капель в турбулентной струе	56
Наврұзов Д.П., Каримов Р.С., Фармонов Н.К. Численное моделирование обтекания плоской пластины на основе спаларта – аллмараса моделей	61
Нуриддинов Ж.З. Эквивалентная система интегральных уравнений для одной обратной задачи для интегро-дифференциального уравнения теплопроводности.....	64
Fayziyeva D.H. Hot potatoes dasturi imkoniyatlaridan samarali foydalanish usullari	69
Atoyev D.D., Xayriyev U.N. Volterranning ikkinchi tur tenglamalarini sonli yechish.....	73
Хусенов Б.Э. Класс Харди и теорема Голузина-Крылова для $A(z)$ – аналитических функций.....	79
Saidova R.M., Fayziyeva X.A. Fizika fanidan laboratoriya ishlarini crocodile physics dasturi yordamida tashkillashtirishning ahamiyatli tomonlari	87
Bo'ronova G.Y., Nosirova Sh.E. Mobil ilova va mobil platformalarni yaratishda react native dasturidan foydalanishning muhim afzalliklari.....	90
Ergashev A.A., Eshankulov H.I., Xusenov M.Z. Bilimlarni tasvirlashda freymli modellardan foydalanish	94
Rahmonov A.A. Recovering of a stationary external force by distributions	98

• TILSHUNOSLIK

Раупова Л.Р. Диалогик дискурса интенциал мазмун.....	102
Жўраева М.М. Тилшуносликда модаллик категорияси: тадқиқ ва талқин (француз ва ўзбек эртаклари таҳлили мисолида)	105
Жўраева М.М., Хамидова М.Х. Лингвокультурология ва лингвокультурема.....	111
Жабборов Х.Ж. Маҳмуд Кошғарийнинг лексикография тараққиётидаги ўрни.....	114
Ҳайдаров А.А. Фонетик ўзгаришли сўзларда коннотатив маънонинг ифодаланиши.....	118
Nazarova S.A. So'z birikmasi tarkibiy qismlarining bog'lanishi va birikish omillari.....	124
Йўлдошева Д. Синтактик хусусият синтактик омил билан баҳоланиши зарур.....	128
Саидова М.Р., Убайдова Д.А. Развитие орфоэпических навыков у студентов - узбеков на занятиях русского языка.....	133
Данияров Б.Х. Ўзбек тили изоҳли луғатларида лексик синонимлар тавсифи ва уни такомиллаштириш вазифалари.....	136
Тоғаев Т.М. “Оғиз жуфтламоқ” ибораси ҳақида.....	144
Махмараимова Ш.Т. Аппроксимация – ноаниқлик/аниқлик категориясини ифодаловчи номинацияда метафорик талқин.....	147
Тошева Д.А. Ўзбек халқ паремаларида антономик муносабатлар.....	153

Қаҳҳорова Г.Ш., Қаҳҳорова И.С. Ҳис-ҳаяжон гапларнинг структурасига хос белгилари.....	156
Саидова М.У. Крис Болдикнинг “Адабиётшунослик терминларининг қисқача изоҳли оксфорд луғати” (“The concise Oxford dictionary of literary terms”)га изоҳлар.....	161
Муқимова З.Р. Ўткир Ҳошимовнинг “Дафтар ҳошиясидаги битиклар” асарида услубий конвергенция.....	165
Турсунов М.М. Инглиз тилидаги турли ўхшашлик белгиларига асосан кўчиш принципи асосида ҳосил бўлган метафорик ибораларнинг баъзи бир типлари таҳлили.....	170
Адизова Н.Б. Бухоро туман топонимлари ва уларнинг луғавий асослари.....	178
Ширинова М.Ш. Кино тили тушунчаси ва унинг ўзига хос хусусиятлари.....	182
Ҳожиева Н.Ҳ. Мевачилик лексикасига оид баъзи мулоҳазалар.....	185
• ADABIYOTSHUNOSLIK	
Дониярова Ш.Х. “Тупроқ” образининг бадиий талқини.....	193
Ҳайитов Ш.А. Алишер Навоий ринди харобатийлар ҳақида.....	197
Давронова Ш.Ғ. Истиклол даври ўзбек романчилигида мифопоэтик тафаккур.....	203
Мажитова С.Ж. Абдурахмон Жомий ғазалиётида тасаввуфий рамзлар тизими ва уларнинг функционал хусусиятлари.....	207
Каримова Ш.Л. Шоира шеърлятида фикр ва туйғу уйғунлиги.....	213
Jamilova B.S. Bolalar nasrida jinoyat olamiga kirib qolgan o`smirlar ruhiyati tasviri.....	217
Гудзина В.А., Рахимов М.М. Влияние гофмановского двоюмирия на феномен двойничества в русской литературе XIX века.....	222
Қурбонова Н.Р. Нореал дунё ҳақидаги тасаввурлар ва уларнинг бадиий инъикоси.....	228
Xolikova N.N. Ingliz va o`zbek adabiyotida detektiv yo`nalishdagi asarlarning o`ziga xos xususiyatlari.....	232
Zaripova D.B. Ta`limiy-didaktik asarlarda rahbar ma`naviyati masalasi	236
Киличева М.Р. Кетрин Менсфилд ҳикояларида ёлғизлик мотиви талқини.....	240
Сайиткулов И.А. “Темурнома”да халқ эпоси анъаналарнинг қўлланилиши.....	244
• NAVOIY GULSHANI	
Амонова З.Қ. Навоийнинг бир наът ғазали хусусида.....	250
• FALSAFA, HUQUQ VA SIYOSATSHUNOSLIK	
Эргашева М.З. Давлат мустақиллиги масалалари мутафаккирлар талқинида.....	253
Салаев Д.Ж. Осиё мамлакатларида фуқаролик жамияти институтлари ривожининг ўзига хос хусусиятлари(Япония ва Хитой мисолида).....	257
• TARIXSHUNOSLIK	
Бобожонова Ф.Х., Зойиров Ф.З. Бухоро амирлигидаги янги усул мактабларининг фаолияти.....	262
Рашидов О.Р. Ўзбекистон ССРнинг ташкил топиши ва маъмурий-ҳудудий бўлиниши.....	268
Абдуллаев А.Н. Политические процессы в истории Афганистана.....	273
• IQTISODIYOT	
Ҳамидов О.Х., Қаҳҳоров О.С. Олий таълим муассасаларида стратегик бошқарувнинг ўзига хос йўналишлари.....	279
Қаҳҳоров О.С. Олий таълим тизимини стратегик бошқаришнинг назарий асослари.....	289
Мўминов Х.И. Иқтисодий ўсишни эконометрик моделлаш ва прогнозлаш.....	302
Djuraeva D.D. Xizmatlar sohasining rivojlanishida innovatsion faoliyat.....	309
• PEDAGOGIKA	
Тўхлиев Б., Ҳамракулова Х.К., Эргашева Ш.О. 5-синф “адабиёт” ўқув предметидан такомиллаштирилган ўқув дастури ва 3D тизимли ўқув қўлланма ҳақида.....	316
Даминов М.И., Қаҳҳоров С.Қ., Мустафоев Ў.Р. Мактаб физика курсида нанотехнология асосларини ўрганиш.....	320
Икромов А.А. Мактабгача ёшдаги болаларнинг интеллектуал ва жисмоний салоҳиятини такомиллаштиришда ўйинларнинг аҳамияти.....	324
Ashurbayeva R.Q. Ta`lim tizimida integrativ yondashuvdan foydalanish.....	328
Кадирова Д.М. Развитие детей в дошкольном возрасте	335
Ахмедов Ф.Ш., Абдулахатов А.Р. Дзюдочилар мусобақа фаолиятини баҳолаш илмий муаммо сифатида.....	339

асосидаги модел ҳамда прогноз маълумотларидан аниқлиги юқорилигини кўрсатиши омиллар ҳамда вақтли қатор маълумотлари мавжуд вазиятларда кўп омилли модел ҳамда прогноз маълумотларини ишлаб чиқиш самарали бўлиб ҳисобланади.

Вақтли қаторлар асосида модел ва прогноз ишлаб чиқиш жараёнида қаторда автокорреляция, яъни йиллар бўйича маълумотлар ўзаро боғланмаганлигига ишонч ҳосил қилиш зарур.

Кўп омилли модел тайёрлаш жараёнида омилларни танлаб олишда боғланиш матричасини ишлаб чиқиш, натижада детерминация коэффициенти энг юқори бўлган омилларга эътибор бериш зарур. Кўп омилли модел ишлаб чиқиш жараёнида бир неча кўринишдаги моделларни ишлаб чиқиш ҳамда нисбий хатолик энг паст бўлган, мабодо бу кўрсаткич турли моделлар бўйича бир хил ёки ўхшаш қийматга эга бўлса, Фишернинг F-меъзони ва Стъудентнинг T-меъзонлари талабларига мос моделни танлаб олиш керак бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат Статистика қўмитаси маълумотлари сўнгги йилларда ялпи ички маҳсулот дефлятори 20,0 фоиздан юқори эканлигини кўрсатиши ЯИМ бўйича келгуси тадқиқотларимизни ўзгармас баҳоларда амалга оширишни тақозо қилади.

АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси, Халқ сўзи газетаси 2018 йил 29 декабрь 272-сон, 1-2 б.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони. Халқ сўзи, 2017 йил 8 февраль сони. – Б. 1-2.
3. **Алимов Р.Х. ва б.** Эконометрика. Ўқув қўлланма. - Т.: ТДИУ, 2012. – 166 б.
4. **Елисеева И.И. и др.** Эконометрика. Учебник для вузов. - М.: Финансы и экономика, 2003. – 346 с.
5. **Damodar N Gujarati.** Basic Econometrics. The McGraw - Hill Companies, 2004. -1024 p.
6. **Francis X. Diebold.** Econometrics: A Predictive Modeling Approach. University of Pennsylvania. Edition 2018.-371 p.
7. **Мамаева З.М.** Введение в эконометрику. Учебное пособие, Нижний Новгород.: Нижегородский госуниверситет, 2010. – 72 с.
8. **Ҳодиев Б. Шодиев Т, Беркинов Б.** Эконометрика. Ўқув қўлланма. – Т.: Иқтисодиёт, 2018. -175 б.
9. Ўзбекистон Республикаси Давлат Статистика қўмитаси маълумотлари www.stat.uz

УДК: 338.46.02

XIZMATLAR SOHASINING RIVOJLANISHIDA INNOVATSION FAOLIYAT

ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В РАЗВИТИИ СФЕРЫ УСЛУГ

INNOVATION ACTIVITY IN DEVELOPMENT OF SPHERE OF SERVICES

Djurayeva Dilnoza Davron qizi

BuxDU tayanch doktoranti

Таянч сўзлар: xizmatlar sohasi, innovatsiya, iqtisod, barqaror, konsepsiya, boshqaruv, texnika va texnologiya, jarayon, faoliyat, jamiyat, ixtiro, mahsulot, daromad.

Ключевые слова: сфера услуг, инновация, экономика, устойчивый, концепция, управление, техника и технология, процесс, деятельность, общество, изобретение, продукция, прибыль.

Key words: sphere of services, innovation, economy, sphere of services, stable, concept, management, engineering and technology, the process, activity, society, invention, production, profitable.

Ushbu maqolada xizmatlar sohasining rivojlanishida innovatsion yondashuvning roli, ushbu yo`nalishda rivojlangan mamlakatlarda erishilgan iqtisodiy yutuqlar ularning xronologiyasi va respublikamizdagi holat ham tadqiq etilib natijalari keltirilgan.

В этой статье представлены результаты исследования роли инновационного подхода в развитии сферы услуг в развитых странах мира и в нашей республике, ими достигнутые экономические успехи и их хронология.

The results of investigations role innovation approaching in development of sphere of services in the advanced countries of the world and in our republic, and their achievement in the economic successes and their chronology are submitted in this article.

Kirish. Xizmatlar sohasining yuqori sur'atlar bilan o'sishida ushbu sohaning turli yo`nalishlarda innovatsion ishlanmalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Chunki xizmatlar sohasi boshqa sohalarga nisbatan jamiyat hayotida muhim o'rinni egallaydi. Mazkur sohada qo'llanilgan har bir ilmiy asoslangan yangilik, ya'ni innovatsion ishlanma boshqa yo`nalishlarga qo'llanilganiga qaraganda qisqa vaqtda o'z samarasini namoyon etadi. Mamlakatimizda ushbu sohaga e'tibor yildan yilga ortib bormoqda. Buning dalili sifatida O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligining, innovatsion rivojlanish va novatorlik g'oyalarini qo'llab quvvatlash jamg'armasining, innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalar markazlarining tashkil etilishini va olimlarga qolaversa ilm ahliga bo'lgan alohida ahamiyatni keltirish mumkin. Innovatsion faoliyat oxirgi yillarda dolzarb masalalardan biri bo'lib bormoqda. Bu esa jamiyatning mamlakat hayotining barcha jabhalarini ishlab chiqarishni, boshqarishni, moliyalashtirishni va boshqa sohalarni yangilik kiritmasdan tasavvur etish tobora murakkablashib borayotganligidir.

Asosiy qism: Aynan innovatsiya bozorni yangilanishiga, tovar sifatining yaxshilanishiga va rang-barangligining oshishiga, xizmatning yaxshilanishi, ishlab chiqarishning yangi usullarini qo'llashga va boshqarishning samaradorligini oshishiga olib keladi. Rivojlangan Yevropa mamlakatlari va AQSh da innovatsion ishlanmalarni qo'llash yuqori foizlarni tashkil etadiki, natijada samaradorlik ham albatta oshadi. Innovatsiya bozorni yangilanishiga, Jahondagi yetakchi mamlakatlarning rivojlanish darajasi ularda turli xildagi xizmatlarning va ularning bozorini dinamik rivojlanishini ko'rsatmoqda. Xizmatlar sohasining rivojlanish darajasi ularda turli xildagi xizmatlarning va ularning bozorini dinamik rivojlanishini ko'rsatmoqda. Xizmatlar sohasining rivojlanish darajasi jamiyatning har bir mamlakatning hayot darajasini ifodalovchi asosiy ko'rsatkichi desak xato bo'lmaydi.

Innovatsiyalar iqtisodiyotni rivojlantirishda asosiy o'rin egallashini hozirgi kunda yuqori iqtisodiy ko'rsatkichlarga erishgan mamlakatlar misolida ham ko'rsa bo'ladi. Innovatsiyalar bo'lmasa, iqtisodiyot o'smaydi, o'sgan taqdirda ham rivojlanish darajasi past sur'atlarda bo'ladi, mehnat unumdorligi pasayadi, bu esa insonlarning hayot darajasini pasayishiga olib keladi.

Mamlakatimizda iqtisodiyotni modernizatsiyalash, innovatsiyalar va fan sig'imi yuqori bo'lgan tarmoqlarni rivojlantirish asosida, uning barqaror o'sishini ta'minlash muhim ahamiyatga egadir. Shu sabab respublikamizda iqtisodiyotni tubdan isloh qilish jarayonida xizmatlar sohasini shakllantirish, rivojlantirish va qayta barpo etish, hamda innovatsiyalarni ushbu sohada qo'llash, undan oqilona foydalanish hozirgi zamonning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Ma'lumki, innovatsiya so'zi turli manbalarda turlicha ta'riflangan, ularni umumlashtirib ushbu ta'rifni keltirishni joiz deb topdik. „Innovatsiya“ ingliz tilidan olingan bo'lib, „yangilik“, „yangilik kiritish“, „yangi usul“ ma'nolarini anglatadi.

Demak, innovatsiya – bu yangi texnologiyalarda mujassamlashgan yangi bilimlar, nau-xau, ishlab chiqarish omillarining yangi kombinatsiyalarini qo'llash bilan bog'liq, bu shuningdek, yuqori bozor salohiyatiga ega bo'lgan yangi vazifalarni bajara oladigan yangi mahsulotlar yaratish yoki destruktiv jarayonlarning salbiy oqibatlarini yo'qotish maqsadini o'z oldiga qo'ygan faoliyat yoki faoliyat natijasidir. Ya'ni innovatsiyalarni g'oyalar, izlanishlar, ishlanmalar, yangi yoki mukammal ilmiy texnik yoki ijtimoiy iqtisodiy qarorlar transformatsiya-sining natijasi sifatida qarash mumkin. Ilmiy asoslangan yangiliklar-innovatsion g'oyalar va

ishlanmalardan keng foydalanish jamiyat va davlatni jadal va istiqbolli rivojlanishini, mamlakatning jahondagi iqtisodiy yetakchi o'rinlarni egallashining muhim omili ekanligi rivojlangan mamlakatlar misolida ham namoyondir. Biz buni quyidagi jadvaldan ham ko'rishimiz mumkin:

1.1- jadval

Jahonning eng innovatsion mamlakatlar reytingi [8-11]

Mamlakatning nomi	Reytingdagi o'rne			
	2012 yil	2013yil	2014yil	2015yil
G'arbiy Yevropadagi Yevropa Ittifoqi mamlakatlari a'zolari				
Avstriya	22	8	17	17
Belgiya	20	15	19	19
Buyuk Britaniya	5	18	16	10
Germaniya	15	3	5	3
Gretsiya	66	41	35	29
Daniya	7	9	6	11
Irlandiya	8-9	12	28	21
Ispaniya	28	27	32	23
Italiya	36	24	22	24
Kipr	28	n/d		
Lyuksemburg	10-11	16	21	28
Malta	16	39	38	45
Niderlandiya	6	11	15	20
Norvegiya	14	13	14	15
Portugaliya	35	25	29	30
Finlandiya	4	4	9	4
Fransiya	24	10	12	9
Shvetsiya	2	5	2	7
Sharqiy Yevropadagi Yevropa Ittifoqi mamlakatlar ia'zolari				
Bolgariya	42-43	43	42	39
Vengriya	31	26	26	32
Polsha	44	30	24	25
Slovakiya	40	34	46	42
Sloveniya	26	19	31	26
Ruminiya	52	46		
Xorvatiya	42-43	35	43	38
Chexiya	27	23	23	31
Boltiq bo'yi mamlakatlari				
Latviya	30	44	41	41
Litva	38	33	44	43
Estoniya	19	31	-	-
BRIKS³ mamlakatlari				
Braziliya	58			
Hindiston	64			
Xitoy	34	29	25	22
Rossiya	51	14	18	14
Janubiy Afrika	54	50		
Bojxona ittifoqiga a'zo mamlakatlar				
Armaniston				
Belarussiya	78-79	49		
Qozog'iston	83		-	-
Qirg'iziston	107-109			
Rossiya	51	14	18	14
Boshqa mamlakatlar				
Izroil	17	32	30	5
AQSh	10-11	1	3	6

³Braziliya, Hindiston, Xitoy, Rossiya va Janubiy Afrika mamlakatlari (BRIKS)

Ukraina	63	42	49	33
Janubiy Koreya	21	2	1	1
Yaponiya	25	6	4	2

Mamlakatimizda ushbu o'nalishga e'tibor yildan yilga ortib bormoqda. Buning dalili sifatida O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligining, innovatsion rivojlanish va novatorlik g'oyalari qo'llab quvvatlash jamg'armasining, innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalar markazlarining tashkil etilishini va olimlarga, ilm ahliga bo'lgan alohida ahamiyatni keltirish mumkin. Innovatsion faoliyat oxirga yillarda dolzarb masalalardan biri bo'lib bormoqda. Bu esa jamiyatning mamlakat hayotining barcha jabhalarini, ishlab chiqarishni, boshqarishni, moliyalashtirishni, va boshqa sohalarni yangilik kiritmasdan tasavvur etish tobora murakkablashib borayotganidan dalolatdir. Ilmiy asoslangan yangiliklar, innovatsion g'oyalar va ishlanmalardan keng foydalanish jamiyat va davlatni jadal va istiqbolli rivojlanishini, mamlakatning jahondagi iqtisodiy yetakchi o'rinlarini egallashining muhim omili ekanligi rivojlangan mamlakatlar misolida ham namoyondir. Innovatsiyalarni paydo bo'lishining ikki yo'nalishi mavjud:

- Bozor ehtiyoji, ya'ni qandaydir Tovar yoki xizmatga bo'lgan talab. Boshqacha aytganda, bu bozor ehtiyojlariga beriladigan javob yoki marketing variant hisoblanadi. Masalan, bunday o'zgarishlar tarkibiga ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishga yoki mahsulotga „tovar“ ko'rinishini berishga yordam beruvchi o'zgarishlarni kiritish mumkin.

- «Kashfiyotchilik» (intellektual faoliyat)- bu odamning bozorda mavjud bo'lmagan talabni qondirishga yo'naltiriladigan yangi mahsulotni yaratish borasidagi intellektual faoliyatidir. Boshqacha aytganda, bu yangi bozorni yaratish faoliyatidir. Rivojlanishning innovatsion tipi (ing. Innovation model of development) –ijtimoiy ishlab chiqarishda yangi ilg'or texnologiyalarga urg'u berish, yuqori texnologiyalar asosida mahsulotlar ishlab chiqarish, mikro va makroiqtisodiy jarayonlarda ilg'or tashkiliy va boshqaruv qarorlarini qabul qilish – texnopark, texnopolis, kam energiya talab etadigan texnologiyalardan foydalanish siyosati, ishlab chiqarish faoliyatini intellektuallashtirish, iqtisodiyotni soflashtirish va servislashtirish bilan tavsiflanadi.

Innovatsiya konsepsiyasini ishlab chiqishda XX asr boshlarida klassik siyosiy iqtisodchilar Y. Shumpeter, R. Makkonel kabi olimlarning ishlari asos bo'lgan.

Iqtisodiyotni rivojlantirishda innovatsiyalarning o'rni to'g'risidagi qarashlari va shu sohadagi ilmiy ishlar bo'yicha A.I.Tatarkin, A.G.Granberg, V.M.Yurev, Glazyev, Y.M.Buxvald, P.Druker, F.Kuk, A.M.Muhammedyarov, S.D. Valentey, D.Bell, P. Romer, G.B.Kleyner va boshqa olimlarning ishlarida kuzatish mumkin. Innovatsiya va innovatsion faoliyat to'g'risidagi mualliflarning turli xil qarashlarini umumlashtirib, uning xususiyatlari va kundan-kunga o'sib borayotgan tabiatini hisobga olib, innovatsiyaga quyidagicha ta'rif berishimiz mumkin.

Innovatsiya - bu: texnika va texnologiya avlodining almashinuvini ta'minlash maqsadida iqtisodiyotga mablag' yo'naltirish;

- ilmiy texnika taraqqiyotining mas'uli bo'lgan yangi yangi texnika, texnologiyadan foydalanish;

- yangi g'oyalarni ishlab chiqish, sintezlash, yangi nazariya va modellarini yaratish va ularni hayotga tatbiq qilish;

- individual tUSDagi takrorlanmas siyosiy dasturlarni amalga oshirish;

Innovatsion rivojlanish nazariyasining asoschisi bo'lib Y.Shumpeter hisoblanadi. Uning nazariyasiga asosan chuqur iqtisodiy inqirozlar bazisli innovatsiyalar asosida bartaraf etiladi, bu holda nafaqat iqtisodiyot o'zgaradi, balki ijtimoiy rivojlanishda o'z izini qoldiradi, chunonchi, yangi tarkiblar tashkil topadi, yangi mutaxassisliklar tashkil topadi, yangi fanlar, ishlab chiqarishda yangi tarmoqlar tashkil qilinadi, yangi imkoniyatlar yaratiladi

1.2.jadval

Iqtisodiy tizimning innovatsion salohiyati [5]

Innovatsion salohiyat		
Kadrlar salohiyati	Ishlab chiqarish salohiyati	Investitsion salohiyat
Tadqiqot va ishlanmalar hajmi	Maxsus konstruktorlik ishlanmalari hajmi	Innovatsion mahsulotlarni ishlab

IQTISODIYOT

Kadrlar imkoniyatlari	Kadr zaxirasi	Ishlab-chiqarish imkoniyatlari		chiqish hajmi	
		Ishlab-chiqarish imkoniyatlari	Ishlab-chiqarish zaxiralari	Investitsion imkoniyatlar	Investitsion rezerv
Ilmiy tadqiqot ishlar hajmi, Tajriba konstruktorlik ishlanmalar bosqichida foydalanishi mumkin bo'lgan natijalar	Ilmiy tadqiqot ishlar hajmi, ilmiy tadqiqot darajasida qolgan natijalar	Innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish hajmi	Tajribada olingan namunalarning hajmi	Innovatsion mahsulotlarni realizatsiya qilinganlik hajmi	Innovatsion mahsulotlarni realizatsiya qilinmaganlik hajmi

Jadvalda iqtisodiy tizimning innovatsion salohiyati aks ettirilgan bo'lib, Innovatsion salohiyatning mexanizmlari ishlab chiqilgan. Shu jadvaldagi innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish hajmiga e'tibor qaratmoqchiman. Aynan ishlab chiqariladigan va yaratiladigan mahsulotlarga bo'lgan talabni o'rganib chiqib, uni amalga oshirish uchun innovatsion yondashuvni amalga oshirish maqsadga muvofiq deb hisoblayman.

Xizmatlar sohasining rivojlanganligi - jamiyatning muvaffaqiyatli rivojlanishining asosidir. Xizmatlar sohasining o'sish omili bo'lib, ijtimoiy ehtiyojlar tizimidagi yuz beradigan o'zgarishlar hisoblanadi. Texnika, texnologiya, ishlab chiqarish tuzilmalarining murakkablashishi, aholi turmush darajasining oshishi, shuningdek, insonning o'zini mukammallashtirishi, ya'ni ta'lim va madaniyat darajasini oshirishi hisobiga ishlab chiqarish va aholi ehtiyojlari izchil ravishda kengaytirilmoqda. Ushbu sabablarning umumiy ta'siri sanoat, qishloq xo'jaligi va xizmatlar sohalari o'rtasida resurslar va mahsulotlar taqsimotidagi nisbatning sezilarli darajada o'zgarishiga olib keldi. Dunyo tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, xizmatlar sohasining o'sishi, zamonaviy iqtisodiyotni rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta'kidlash joizki, rivojlangan davlatlarda xizmatlarining ulushi yalpi ichki mahsulot (YAIM) ning 2/3 dan 3/4 gachani tashkil qiladi. Shu bilan birga, xizmat ko'rsatish sohasining barqaror o'sishi aholi bandligi darajasiga keskin ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekistonda xizmatlar sohasini yillar davomida o'sish ko'rsatkichlarini jadval asosida muhokama qilib chiqamiz:

O'zbekistonda xizmatlar sohasining o'sish ko'rsatkichlari(1989-2019 yillar)

Yillar	YAIM			Ish bilan bandlar		
	jami mlrd.so'm	shu bilan birga xizmatlar sohasida		Jami mln. kishi hisobida	shu bilan birga xizmatlar sohasida	
		mlrd so'mda	solishtirma og'irligi % da		Hajm,mlrd so'm	solishtirma og'irligi % da
1989	30,2	2,5	8,2	5045,7	2281,8	45,2
1996	559,1	205,8	36,8	8561,0	3052,0	35,6
2000	3255,6	1201,9	37,0	8983,0	3657,0	41,1
2005	15923,4	5871,7	37,7	10196,3	4544,0	44,6
2006	20759,3	8197,7	39,5	10467,0	4745,0	45,4
2007	28186,2	11979,1	42,5	10735,4	5381,6	50,1
2008	38969,8	17646,6	45,2	11035,4	5563,8	45,4
2009	48097,0	22680,2	47,1	11328,1	5930,9	50,1
2010	61831,2	30397,2	49,0	11628,4	6104,9	52,5
2011	78764,2	40951,5	51,9	11919,1	6022,6	50,5
2012	97929,3	51121,1	52,0	12223,8	6242,8	51,1
2013	120861,5	64056,5	53,0	12523,3	6339,9	50,6
2014	145846,4	78757,0	54,0	12818,4	6436,2	50,2
2015	171369,0	93396,1	54,5	13058,3	6568,3	50,3
2016	199325,1	90202,9	54,0	10667,8	5275,0	49,5
2017	116795,7	63054,3	53,9	11423,2	6227,7	47,3
2018	91460,0	44123,5	48,2	11547,0	6305,3	54,4
2019	54133,3	28689,1	52,9	11929,3	6343,8	56,1

XIX asrda Y.A.Shumpeter tomonidan ilmiy tadqiq qilindi. O'z navbatida mehnat unumdorligining o'sishi faqat innovatsiyalarni joriy etish orqali amalga oshiriladi. Xizmatlar sohasida innovatsion loyihalar masalasini muhokama qilamiz. Zamonaviy iqtisodiy rivojlanishda xizmatlar sohasida 2/3 qismgacha va ayrim hollarda undanda yuqori YaIM ga to'g'ri keladi. Dunyoning rivojlangan mamlakatlarida xizmatlarning umumiy qismi YaID 70-76 %ni va mamlakatning ish bilan band aholining 66-76 % xizmatlar sohasida faoliyat olib bormoqda. Rossiyada xizmatlar sohasining YaIMdagi umumiy ulushi 58,6 2013 yilda, O'zbekistonda 2013 yilda xizmatlar sohasining YaIMdagi ulushi 58.3%.

Bugungi kunda O'zbekistonda xizmatlar sohasini rivojlantirish uchun muhim shart uning innovatsion rivojlanishidir. Bu mamlakatni dunyo bozorida mustahkam o'rinni egallashiga va xizmatlar raqobatbardoshligini oshirishga, iqtisodiyotni diversifikatsiyalashga olib keladi. Jamiyatning geometrik progressiya asosida talablarini oshirishni innovatsiyasiz qanoatlantirib bo'lmaydi. Bu nafaqat xizmatlar sohasini rivojlantiradi, balki iqtisodiyotning yalpi sektorlarini yaratishdir. Mamlakatning turg'un rivojlanishini global bozorda raqobatbardoshligiga to'g'ridan to'g'ri bog'langan bunga ilmiy texnik progressiz erishib bo'lmaydi. Bundan esa Rivojlanayotgan texnologik innovatsiyalar va yangiliklar oqimi zarurligi kelib chiqadi. Innovatsion jarayonni ta'minlash uchun quyidagi bosqichlarni amalga oshirish zarur. Kadrlar ta'minoti, moliyaviy ta'minot, informatsion tashkiliy ta'minot. Ijtimoiy iqtisodiy samaradorlikka innovatsion faoliyat natijasida erishiladi va ilmiy tadqiqot natijalarini qo'llanishini tijoratlashtirish samaradorligini aks ettiradi.

1.2. jadval

Iqtisodiy tizimning innovatsion salohiyati [5]

Innovatsion salohiyat					
Kadrlar salohiyati		Ishlab chiqarish salohiyati		Investitsion salohiyat	
Tadqiqot va ishlanmalar hajmi		Maxsus konstruktorlik ishlanmalari hajmi		Innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish hajmi	
Kadrlar imkoniyatlari	Kadr zaxirasi	Ishlab-chiqarish imkoniyatlari	Ishlab-chiqarish zaxiralari	Investitsion imkoniyatlar	Investitsion rezerv
Ilmiy tadqiqot ishlar hajmi, Tajriba konstruktorlik ishlanmalar bosqichida foydalanishi mumkin bo'lgan natijalar	Ilmiy tadqiqot ishlar hajmi, ilmiy tadqiqot darajasida qolgan natijalar	Innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish hajmi	Tajribada olingan namunalarining hajmi	Innovatsion mahsulotlarni realizatsiya qilinganlik hajmi	Innovatsion mahsulotlarni realizatsiya qilinganlik hajmi

Jadvalda iqtisodiy tizimning innovatsion salohiyati aks ettirilgan bo'lib, Innovatsion salohiyatning mexanizmlari ishlab chiqilgan. Shu jadvaldagi Innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqish hajmiga e'tibor qaratmoqchiman. Aynan ishlab chiqariladigan va yaratiladigan mahsulotlarga bo'lgan talabni o'rganib chiqib, uni amalga oshirish uchun innovatsion yondashuvni amalga oshirish maqsadga muvofiq deb hisoblayman.

Xulosa qilib aytganda, xizmatlar sohasida zamonaviy texnologiyalarga asoslanadigan yuqori sifatli va raqobatbardosh xizmatlarni ko'rsatish va sifatli mahsulotlarni ishlab chiqarishni ta'minlaydigan samarali innovatsion loyihalarni ishlab chiqish va moliyalashtirishga ahamiyat qaratishimiz kerak.

Shuningdek, xorijiy kompaniya va firmalarning investitsion mablag'lari, grant va homiylari orqali innovatsion loyihalarni moliyalashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Demak bu muammolar yechimini topish uchun innovatsion faoliyatni mukammal tizimini ishlab chiqarish zarur va buning uchun aniq strategik maqsad bo'lishi kerak. Shunga munosib axborot yig'ilib borilishi kerak va ular ustida ishlash zarur.

Bundan tashqari xizmat ko'rsatishda innovatsion jarayonni ta'minlovchi resurslarga bo'lgan talabni oshirishga etibor qaratish kerak. Innovatsion jarayonni ta'minlovchi resurslarga resursli ta'minotning parametrlari, ilmiy tadqiqotlar, innovatsion mahsulotni ishlab chiqarish, innovatsion mahsulotlarni tayyorlash, innovatsion mahsulotlarni bozorga kiritish. Ushbu resurslar orqali ijtimoiy iqtisodiy samaradorlikka erishiladi, ishlab chiqilgan jarayonni tezlashtiradi, ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, texnika va texnologiyalarning zaruriy darajasi hosil qilinadi. Shu mexanizmlar orqali davlatdagi xizmat ko'rsatish sifati yaxshilanib yuqori darajadagi xizmat ko'rsatiladi va xizmat ko'rsatish ko'rsatkichi oshadi.

ADABIYOTLAR

1. **Красликова А.С., Шибаетова В.С.** Инновационные проекты в сфере услуг. Молодой учёный №20(79) декабрь 2014. – С. 313-315.
2. **Климентьева А.Ю.** Ресурсное обеспечение инновационного развития регионов России и оценка его эффективности. Инновационное развитие экономики. №2(44). – 2018. – С. 43-55.
3. **Ходос Д.В., Паршуков Д.В., Зелезинский А.Л.** Инновационное развитие регионов: модели анализа и оценка перспектив. Инновационное развитие экономики №2 (44), 2018. – С. 79-88.
4. Большой бухгалтерский словарь. Под редакцией А.Н.Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 1999. С.150.
5. **Ишмухаммедов Р., Мирсолиева М.** Ўқув жараёнида инновацион таълим технологиялари.Методикқўлланма. Тошкент 2014
6. Managing for Innovation in Hospitality. By Mike Piters. 2005. New York. Haworth Hospitality Press. 43 p.
7. **Алабугин А.А.** Совершенствование методологии управления развитием предприятий сферы услуг//Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Экономика и менеджмент. – № 41(258). – 2011, С. 99–105.
8. Рейтинг самых инновационных стран мира 2015 [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://svspb.net/novosti/rejting-innovatsionnye-stran/>.
9. Самые инновационные страны мира 2014 года [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://invest-pro.ru/samye-innovacionnye-strany-mira-2014.html>.
10. Рейтинг самых инновационных стран мира в 2013 году [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://ee24.ru/switzerland/news/rejting-samyh-innovatsionnyh-stran-v-2013-godu/>.
11. РБК. Рейтинг. Самые инновационные страны в 2012 году [Электронный ресурс] Режим доступа: [http:// rating.rbc.ru/articles/2012/07/05/33704444_ tbl.shtml?2012/07/05/33704398](http://rating.rbc.ru/articles/2012/07/05/33704444_tbl.shtml?2012/07/05/33704398).
12. Большой бухгалтерский словарь. Под редакцией А.Н.Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 1999. – С.150.